

Š
P
R
I
Č
A

Edvard
Kingston

PETO PISMO UBIJA

— Vi, dakle, očekujete da ću ja ovde pronaći više od vas? — okrenuo sam se svom sagovorniku, profesor Malom, oniskom i postarijem čoveku produhovljena lica.

— Nadam se — odgovorio je. — Vi i sami pišete, pa ćete bolje od mene znati kako da izađete na kraj s takvima koji vole pisati.

On se šalio, ali nije me mogao zavarati: u njegovom glasu osećala se zabrinutost. Pogledao sam opet list na kojem je bila ispisana poruka. Bio je to običan papir, kakav se upotrebljava za kucanje pisaćom mašinom. Videlo se da nije previjan, a to je značilo da je poruka mogla biti napisana jedino u profesorovoj laboratoriji — tamo gde je ovaj i pronašao. Slova su imala čudan, nekako susviše čvrst i samopouzdan, gotovo grub oblik. Poruka je bila kratka, ispisana običnom olovkom:

Dragi profesore Mali,
Ne pokušavajte da otkrijete ko vam je pisao ovo pismo, jer u tome nikako ne možete uspeti. Peto pi-

smo će to već da vam objasni. Na žalost, tada će vas biti kasno... Moraćete da umrete — za dobro čovečanstva. Svoje ime zasad ne mogu da vam otkrijem, pa ću za vas biti

Nepoznati...

Profesor mi je ispričao da je poruku našao na stolu u svojoj laboratoriji. To se desilo odmah posle doručka. Nije imao nikakvih ideja o tome ko je mogao da je napiše. Zbog intenzivnog rada, u poslednje vreme se retko viđao s prijateljima. Jedino je mene posećivao svakodnevno.

Rekao sam mu da ovo pismo shvatam kao nečiju prilično neozbiljnu šalu. Osim toga bio sam u velikom poslu, pa sam smatrao da je najbolje sačekati do sutra. Morao se složiti sa mnom, a onda se vratio u svoj stan.

Do sledećeg jutra bio sam već gotovo zaboravio na pismo. Radio sam do kasno u noć i nisam baš žurio da ustanem. Iz krejeta me izvikao zvuk ulaznog zvona. Nije prestajao sve dok nisam otvorio vrata i

ugledao profesora. Kao što sam i pretpostavio, on je u ruci opet držao list sa porukom. Uveo sam ga u radnu sobu i ponudio čašicom jačeg pića, koje je odmah iskapio. To ga je, izgleda, malo smirilo. Poruka je po svemu, osim po sadržaju, nalikovala onoj od juče. Evo šta je pisalo:

Dragi profesore Mali,
Sada ćete, siguran sam, poverovati u ozbiljnost jučerašnje poruke.
Vaš,

Nepoznati...

— Ne uzbuđujte se suviše — rekao sam profesoru. — Najverovatnije je posredni nekakav uporni šaljivdžija, kojem će ubrzo dosaditi da se s vama poigrava!

— Nikako, prijatelju! — odgovorio je uzbuđeno. — Sinoć sam pre spavanja pregledao čitav stan i dobro zatvorio sva vrata i prozore. A neko je noćas ipak ulazio! Kako? To što se događa, više je nego ozbiljno.

— Da li ste pismo našli na istom mestu? — upitao sam.

— Da, čak i u potpuno istom položaju. Dodite, pokazacu vam!

Profesorov stan sam dobro poznavao jer sam tamo prilično često navraćao. Nalazio se jedanaest spratova iznad mog, dakle gotovo pri vrhu ogromne tridesetospratnice. Ovog puta profesor me uveo i u svoju laboratoriju. Bila je prenatrpana gomilom uređaja i alata, ali sam ipak imao utisak da je sve funkcionalno raspoređeno. Neobična mašina na sredini sobe očigledno je zauzimala najvažnije mesto, i verovatno je baš ona bila plod profesorovih istraživanja: metalno sedište, sa kacigom koja strši iz visokog naslona, i s komandnim pultom ugrađenim sa desne strane.

Na stolu u uglu nalazila se gomila papira za pisanje i čitava kolekcija olovaka. Nepoznati je za pisanje verovatno koristio taj papir, jer tu je ostavio oba svoja pisma. Sve to nije moglo baš mnogo da mi koristi, pa smo napustili laboratoriju. Dok smo u dneвноj sobi pili kafu, razmišljao sam. Osećao sam da me profesor, koji nije pušio, posmatra. Njegov pogled nije mi smetao.

— Ko od vaših poznanika zna da se bavite nekakvim istraživanjima i da ste blizu ostvarenja svojih zamisli? — upitah. — Verujem da je Nepoznati jedan od njih.

— Samo dva čoveka: moje kolege Emil i Petar — reče profesor.

Mene je, znači, bio ispuštio iz vida, Tim bolje!

Koliko sam se sećao, Petar je bio njegov saradnik do pre četiri godine. Onda je počeo da razrađuje sopstvene zamisli, pa je napustio profesora — zapravo napustio i naš

grad. Opet sam se obratio profesoru Malom:

— Mislite li da bi to mogao biti Petar?

— Možda grešim, ali pre bih rekao da nije on u pitanju. Otišao je da bi u miru mogao razrađivati svoje ideje, a one sa kojima nisu imale gotovo nikakve veze.

— A Emil? Možda on želi da vas zaplaši i natera da prekinete svoja istraživanja.

— To je nemoguće! — uzviknu profesor. — Pre dva dana mu je u saobraćajnoj nesreći slomljena noga i sada nepokretan leži kod kuće.

Razgovarali smo još dugo, mada sam već znao da nam to neće pomoći. Postojala je mogućnost da se Petar vratio u naš grad i da je iz ko zna kakvih razloga napisao ona dva pisma, ali mogao je to učiniti i neko koga profesor uopšte ne poznaje. Nismo imali baš nikakav trag koji bi nam ukazao na Nepoznatog; mogli smo samo da čekamo dalji razvoj događaja.

Kao što sam i očekivao, trećeg jutra ponovilo se gotovo isto ono što se desilo prethodnog dana. Uveo sam uplašenog profesora u svoj stan i ponudio ga pićem. Dok je pio, ja sam pročitao treću poruku.

Dragi profesore Mali,
Budite sigurni da vam vaš prijatelj, pisac, neće pomoći. Ono neizbežno mora se dogoditi!

Nepoznati...

Dakle, Nepoznati je znao da me je profesor zamolio da mu pomognem. Veoma zanimljivo! Teško da je neko video profesora kad je prethodna dva dana navraćao do mene; za to smo, najverovatnije, znali samo nas dvojica... Sada je bio pravi trenutak da od njega zatražim da mi se poveri.

— Dobro, — rekao sam energično — ova-ko ništa nećemo postići. Vaši eksperimenti su uzrok ovog što se dešava; ispričajte mi nešto o njima!

Bio je suviše uplašen da ne bi poslušao. Verovatno se više plašio za svoja otkrića nego za sebe samog. Prihvatio je ponudenu cigaretu i, prinoseci je drhtavom rukom ustima, lagano uvlačio dim. Nije mogao primetiti da sam uključio skriveni magnetofon.

— Svakako znate da su bioelektrične, nervne struje koje se stvaraju u mozgu vrlo slabe i da se kreću malim brzinama. Njihovo slabljenje je naročito izraženo pri prelasku iz jedne nervne ćelije u drugu, to jest u sinapsama, mestima gde se dodiruju delovi nervnih ćelija. Takvi impulsi se, dakle, znatno umanjuju i usporavaju. Mada posedujemo ogromnu količinu registrovanih

informacija, vrednost rezultata njihove obrade i usaglašavanja veoma je umanjena, zbog sporosti kojom se te operacije obavljaju. Ta sporost ima za uzrok dosta velik električni otpor koji postoji u sinapsama, u produžecima nervnih ćelija i u samim ćelijama. Slikovito rečeno, svaka zabeležena informacija okružena je nekakvom barijerom otpora. Pronaći način da se ta barijera smanji ili sasvim ukloni, značilo bi omogućiti mozgu vrlo brzu obradu svih informacija i veoma brzo stvaranje ogromnog broja važnih zaključaka. Među tim zaključcima našlo bi se i mnogo takvih kakve čovek zasad ne poznaje. Sta bi to značilo za otkrivanje činjenica i istina o čoveku i svetu koji ga okružuje, ne treba ni da vam govorim.

Ja sam, čini mi se, našao način da te barijere otpora gotovo sasvim uklonim. Veoma je teško da vam u potpunosti objasnim moje otkriće, pa ću ga izložiti u najkraćim crtama. Svakako vam je poznat princip superprovodljivosti električne struje na temperaturama bliskim apsolutnoj nuli. Kretanje među molekulama i u njima prestaje, i slobodni elektroni bez poteškoća prelaze iz atoma u atom. Međutim, nemoguće je bez opasnosti stvoriti tako nisku temperaturu u onom nezamislivo velikom broju sinapsa u mozgu, pa čak i u samo jednoj od njih. Davno pre nego što bismo je postigli, možak bi prestao sa radom: život bi bio uništen.

Tu sam, vidite, pošao drugim putem. Uspeo sam da stvorim električno polje koje deluje na nervne ćelije u mozgu tako da zaustavlja sva suvišna kretanja bilo molekula bilo atoma. Time se u mozgu stvara nešto što bismo mogli nazvati superprovodljivošću kod nervnih ćelija. Uređaj koji stvara takvo polje veoma je složen; videli ste ga u mojoj laboratoriji.

— Otprilike sam shvatio — rekoh. — Ali, zašto niste već pristupili eksperimentu?

— Ne znam ni sam. Već tri večeri donosim odluku da eksperiment izvršim. Kad se ujutro probudim, vidim da sam odustao — ali ne mogu da se setim zašto. U mom sećanju ne ostaje zabeleženo ono što se uveče desilo.

Lift nas je prebacio do njegovog stana, da bih pogledao i uređaj kojim se olakšavao protok struja u mozgu. Pažljivo sam ga razgledavao dok mi je profesor objašnjavao ulogu pojedinih sklopova. Naravno, princip rada nisam uspeo da shvatim. Posle sam detaljno pregledao laboratoriju, uporno tražeći neki trag koji bi nam ukazao na Nepoznatog.

Za vreme tog traženja pala mi je na um jedna ideja. Doneo sam iz svog stana mini-

jaturnu kameru, koju sam nedavno kupio. Montirao sam je u ugao laboratorije, iznad stola. Rastavio sam prekidač kojim se kamera aktivirala i na kontakte pričvrstio dve tanke žice. Zatim sam ih proveo do drugog ugla laboratorije, spustio ih do poda i vratio nazad do stola. Spojio sam ih s prekidačem, kojeg sam postavio ispod jastučeta na stolici. Ako nepoznati i ove noći bude raspoložen za pisanje, moraće da sedne na stolicu. Time će aktivirati kameru, a ona će ga ovekoveti na filmu — pa ćemo tako saznati ko se krije pod njegovim imenom.

Sledećeg jutra profesor me je opet probudio. Ovog puta poruka je glasila:

**Dragi profesore Mali,
Naredna noć će rešiti zagonetku
koja vas muči već četiri dana. Ali
za vas će to biti kobno. Do noćas,
Nepoznati...**

Odmah smo se popeli do profesorovog stana. Pregledao sam kameru i utvrdio da nije bila aktivirana. Nije mi trebalo mnogo vremena da otkrijem da su prerezane žice koje vode do skrivenog prekidača.

Nisam, naravno, zaboravio da smo samo profesor i ja znali za skrivenu kameru. On mi je rekao da je i prošle večeri namera-
vao da izvrši eksperiment, ali da se ne seća zašto to nije učinio. Videlo se da je veoma uplašen, gotovo pred živčanim slomom. A kako i ne bi kad mu neko prethodi ubistvom? Drhtao je i molio me da ga spasem. Dogovorili smo se da uveče ostanem kod njega, da stražarim. Cítav dan smo proveli zajedno, i izgledalo je da se njegov strah donekle ublažio.

Uveče je ušao u laboratoriju da izvrši eksperiment, a ja sam ostao u sobi iz koje su vodila jedina vrata za laboratoriju. Pisao sam dugo, uporno se boreći da ne zaspim i tako izneverim prijatelja.

Kad sam začuo buku iz laboratorije, nisam još bio zaspao, ali bio sam na putu da mi se to dogodi. Trenutno razbuden, potrčao sam tamo i zaprepašćen zastao na vratima: profesor se smejaio i nesuvislo pričao igrajući oko sudbonosnog uređaja u laboratoriji. U levoj ruci je držao jedan sasvim razlupan sklop, a u desnoj — papir sa petom porukom. Pročitao sam je tek u prisustvu policije, nakon što su odveli mog jadnog poludelog prijatelja; ona mi je sve objasnila.

**Dragi profesore Mali,
Vaše otkriće ima veliku vrednost. Da je izvršeno kojih stotinu godina kasnije, ono bi unapredilo**

ljudski rod. Na žalost, čovečanstvo još nije dovoljno zrelo da takvo otkriće iskoristi za svoju dobrobit. Pojedinci bi ga zloupotrebili: njime bi izvanredno povećali svoje sposobnosti i tako dobili mogućnost da zavladaju čovečanstvom.

Prisiljen sam da vas onemogućim u vašim istraživanjima. To najlakše mogu da učinim time što ću vas naterati da poludite snagom svoje — znači i moje — volje. Zatim ćete učiniti najvažniji deo svog uređaja. S obzirom da ne posedujete nikakve rukopise, niko neće biti u mogućnosti da rekonstruiše vaše delo.

Svakako vas najviše interesuje kako to da ja znam za vaše eksperimente. To je sasvim jednostavno. Mada se toga ne sećate, vi ste u stvari eksperimente vršili. Ovo je već četvrti. Ja sam učestvovao u tim eksperimentima i, oslobođen otpornih barijera, shvatao sam u šta ste se vi upustili i kakvu to opasnost predstavlja za čovečanstvo. Odmah sam znao da ću vas morati uništiti. Snagom volje uspeo sam vas naterati da se ujutro, po prestanku eksperimenta ne sećate šta ste radili. Pišući ove poruke stvarao sam u vama napregnutu, očajničko stanje — koje će mi omogućiti da vas prisilim da za uvek zaboravite svoja istraživanja.

Pitate se kako sam ja to bio u toku vaših eksperimenata? Objasniću vam: vi i ja sada zajedno pišemo ovo pismo i još smo pod uticajem polja; eksperiment još traje.

Kad napišemo poslednje dve reči — a one će vam objasniti ko sam ja — vi ćete sve shvatiti i poludeti snagom svoje i moje volje.

Kao što vam je poznato, vi ste u toku eksperimenta drugačiji, mnogo pametniji. Znači da vi tada, zbog uticaja polja, niste ona ista, nego sasvim DRUGA OSOBA.

Dakle, ja sam — profesor Mall, ta DRUGA OSOBA.

Profesor je danas na klinici za umobolne. Uništio je sam sebe, shvatajući u onom »drugom stanju« kakvu opasnost kriju njegovi eksperimenti. Snimak onog razgovora s profesorom, koji sam zabeležio na magnetofonskoj traci, suviše je kratko objašnjenje da bismo mogli ponoviti eksperimente. Uostalom, to ne izgleda baš privlačno; verujem da bi svako ko bi ih ponovio morao i sam da poludi. Uspeo sam da, kao profesorov najbliži prijatelj, dobijem od policije onih pet pisama; a sada ih čuvam kao relikviju. Ona su svedočanstva tragične sudbine jednog velikog uma koji se, žudeći za naukom, našao ispred svoje epohe — i morao da umre.